

Ermenistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı son proseslər Ermənistan ətrafında halqanın daralmağa olduğunu göstərir. Belə görünür ki, işğalçı ölkənin indiki Qarabağ siyasətini davam etdirməsi xeyli müşkül olacaq. Digər tərəfdən, zəbt edilmiş ərazilərin Azərbaycanın istədiyi kimi mərhələli şəkildə ölkəmizə qaytarılmasına dair planların da yaxın tezlikdə işə düşməsi gözlənilir.

Hər halda, Rusiyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrovun Qorçakov Fondunun təşkil etdiyi onlayn Deyirmi masada Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınması haqda danışarkən səsləndirdiyi fikirlər də bu ehtimalı xeyli gücləndirdi.

Xatırladaq ki, həmin çıxışında Lavrov olduqca mühüm açıqlamalar verdi. Qeyd etdi ki, hazırda danışıqlar masasında Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin blokadanı çıxarılmasını tələb edən qətnamələrinə toxunub və bildirib ki, Madrid sazişləri, Rusiya tərəfinin 2010-11-ci illərdə hazırladığı sənədlər, yəni "Kazan prinsipləri" və keçən ilin aprelinde Moskvada həmsədrlərinin iştirakı ilə keçirilən Azərbaycan, Ermənistan, Rusiya xarici işlər nazirlərinin görüşündən sonra açıqlanan, hazırda fəal müzakirə olunan layihələr var: "Bütün bu sənədlər mərhələli yanaşma əsasında nizamlanmaya doğru irəliləməyi nəzərdə tutur, ilk mərhələdə ən aktual problemlərin həllini, Dağlıq Qarabağ ətrafındakı bir sıra rayonların azad edilməsini, neqolliyat, iqtisadi və digər əlaqələrin blokadasının aradan qaldırılmasını ehtiva edir". Ermənistan mediası və ekspertləri bildiri ki, Rusiya Qarabağı Azərbaycana qaytarmaq tezisini yenidən gündəmə gətirdiyi üçün Lavrov indiki məqamda belə bir açıqlama ilə çıxış edib.

Erməni şərhçi Tevos Arşakyan yazır ki, Lavrovun bu bəyanatı İrəvan üçün yaxşı heç nə vəd etmir: "Lavrov münaqişənin nizama salınmasında niyə "mərhələli həll" variantından danışır, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və BMT TŞ-nin qətnamələrini yada salır? Şübhəsiz, Rusiya yenidən öz geosiyasi planlarının icrasına çalışır. Ərazilərin qaytarılması hesabına Türkiyə ilə körpüləri gücləndirmək və Azərbaycanı öz ittifaqlarına doğru çəkmək istəyir. Buna

görə də Qarabağın qaytarılmasına dəstək vermək niyyətindədir". Elə erməni politoloq Ara Vardanyan da eyni mövqə sərgiləyir. Onun sözlərinə görə, Ermənistan hakimiyyətinin reallığı təhrif etməyə çalışdığı bir vaxtda Azərbaycan zəbt edilmiş əraziləri geri qaytarılmasını istiqamətində əməli addımlar atır: "Ermənistan hakimiyyəti danışıqların mövcud gedişinin dağıdıcı təsirini bildiyi üçün təxminən 2 il ucuz formalarla xalqı aldadırdı ki, Qarabağ məsələsində hansısa sənəd barədə danışılmır". O qeyd edib ki, lakin Rusiya xarici işlər naziri öz "sülh" qətnaməsini açıqladı: "O, biz müxalifətlərin təxminən iki ildir danışdığımızı söylədi. Şübhə yoxdur ki, hakimiyyəti zəbt etmiş "sülh" partiyası çox tezliklə siyasi ataları olan Levon Ter-Petrosyan vaxtilə yaşadığı eyni aqibəti yaşayacaq". Ermənistanın eks-prezidenti Serj Sarkisyan da məsələyə münasibətini açıqlayaraq bildirib ki, mərhələli həll Ermənistan üçün dağıdıcı nəticələrə gətirib çıxara bilər: "2008-2018-ci illərdə mən və xarici işlər naziri Edvard Nalbandyan Qarabağ konfliktinin mərhələli həllini müzakirə etməmişik. Mərhələli həll variantının təhlükəsi ondan ibarətdir ki, hansısa məqamda tərəflərdən biri öz gözləntilərini əldə edə və prosesi davam etdirməyə bilər. Bu variant erməni tərəfi üçün həyati əhəmiyyət daşıyan "Qarabağ xalqı"nın öz müqəddəratını təyin etmə haqqını reallaşdırmaya bilər. Əvvəllər periodik olaraq paket həllin mərhələli reallaşdırılmasından söhbət gedirdisə, bu gün Moskvadakı Deyirmi masada Sergey Lavrov çox dəqiq və birmənalı bəyanat verdi. Bu gün Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyinin rəhbəri rusiyalı həmkarının yeni layihə haqqında bəyanatını təkrar etdi".

Ermənistan parlamentinin keçmiş deputatı, "Daşnaksütyun" partiyasının funksioneri Lilit Qalstyan isə hesab edir ki, istənilən halda İrəvan Qarabağ məsələsində Azərbaycan və digər beynəlxalq güclərə müqavimət imkanını itirir: "Ermənistan ətrafındakı halqa daralır, hökumət isə daxili düşmənlər modeləşdirmək üçün uzaqgörən olmayan göstərişlə məşğuldur". Qalstyan qeyd edib ki, Lavrovun səmimiyyəti ona təsəlli verməyib, bu, Ermənistan üçün acı olsa da gözlənilən idi: "Siyasət soyuq hesablamalıdır, maraqlar, institusional yaddaş, hörmət və irs üzərində qurulur. Siyasət elmdir: burada demək olar mikrocərrahiyyə kimi hər bir incəlik, detal vacib və həlledicidir. Amma Nikol Paşinyan iqtidarı hələ də bunu anlaya bilmir və bu gedişlə Qarabağ Azərbaycanın tərkibinə qayıdır". Erməni politoloq Suren Sarkisyan isə vurğulayır ki, Sergey Lavrovun bəyanatı Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin onlayn görüşündən əvvəl oldu və əslində, bu bəyanatla baş tutan danışıqlar prosesi nə işiq tutdu. Onun sözlərinə görə, Rusiya tərəfi faktiki olaraq oyun kartlarını açdı və tərəflərin mərhələli variant ətrafında danışıqlar apardığını təqdim etdi: "Mərhələli variantın öz təhlükələri var, çünki problemi mərhələ-mərhələ həll edəndə əvvəlcə bir şeyi güzəştə gədirsən, sonra bunun qarşılığında qeyri-müəyyən müddətlik nəse alırsan". Sarkisyan qeyd edib ki, mərhələli variant Ermənistan üçün əlverişsiz variantdır. Amma İrəvanın bununla razılışmaqdan başqa çıxış yolu da yoxdur.

Qarabağ probleminin çözümündə mərhələli həllin işə düşdüyü təsdiqləndi - İrəvan təlaşda..

Ekspertlər də hesab edir ki, regionda geosiyasi durum, dünya miqyasında baş verənlər Ermənistanın işğal siyasətinin artıq dalana dirənməsinə gətirib çıxarır. Burada Rusiyanın prosesə yanaşması da mühüm rol oynayır. Rusiyalı analitik Stanislav Tarasov məsələyə bu prizmadan yanaşaraq qeyd edir ki, Rusiya tərəfi nə qədər "Lavrov planı"nın masada olmasını təkrar etməyə cəhd etsə də, onu məhz pandemiya dövründə aktivləşdirmək qərarı verib: "Moskva, İrəvanla olduğu kimi, Bakı ilə də məsləhətləşmələr aparıb. Azərbaycan və Ermənistan XİN rəhbərlərinin videokonfrans keçirməsi təsadüfi deyil. Böyük ehtimalla bu, müzakirə edilməli olan bir sıra vəziyyətlərlə bağlıdır. Məncə, Azərbaycan və Ermənistanın razılışma biləcəyi mərhələ başlayır". Erməni siyasi ekspert Sarkisyan isə vurğulayır ki, Sergey Lavrovun bəyanatı eyni rəkursdan yanaşır: "Dünya siyasətinin bir nömrəli mövzusu koronavirus və onun yaratdığı problemlərdir, xüsusən Rusiyadakı epidemik vəziyyət, yumşaq desək, yaxşı deyil. Bundan əlavə, rəsmi Moskva günlər və ya həftələr əvvəl, həmin koronavirusun yaratdığı pandemiya məhəl qoyulmadan KTMT tərəfindən qorunan Ermənistanın dövlət sərhədlərində atəşkəsin pozulmasına səssiz qalmışdı. Bu baxımdan, Moskvanın bölgədəki koronavirus faktorundan, xüsusən də Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması prosesində təsirini artırmaq üçün istifadə etməyə çalışması, əvvəlki niyyətlərini yeniləyərək dəyişikliklər həyata keçirməsi barədə açıq bir təəssürat yaranır. Moskva mövcud vəziyyətdən "Lavrov planı" və ya onun dəyişdirilmiş formalarını irəli aparmağa təşviq etmək üçün istifadə etməyə çalışır". Elə proseslərin inki-

şafı Lavrovun niyə indi "mərhələli həll" variantından bəhs etməsini, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrini xatırlatmasını anlamağa imkan verir. Belə ki, koronavirus pandemiyası dünyada siyasi sistemləri də alt-üst etdi və beynəlxalq ekspertlərin proqnozlarına görə, yeni dünyada regional ittifaqlar ön plana çıxacaq. Güclü Qərb ittifaqlarının üzvləşdiyi mənzərə fonunda bu perspektivlər aydın hiss olunur. Moskva anlayır ki, regional ittifaqın formalaşması, güclənməsi üçün Türkiyə və Azərbaycanın dəstəyi lazımdır. Rəsmi Ankara və Bakı dəfələrlə bəyan edib ki, istənilən əməkdaşlığın yolu Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizama salınmasından keçir. Ruslar regional əməkdaşlıq platformasında hərbi bazalarının yerləşdiyi Ermənistanın da kənardan qalmaması, xüsusilə İranın çətin altına keçməməsini istəyir. Və bunun yeganə yolu Qarabağ münaqişəsinin həlli, işğal faktorunun aradan qaldırılmasıdır. Bu baxımdan, Lavrovun məlum bəyanatını yeni prosesin başlanğıcı kimi görmək olar. Bütün qapıların bağlandığı, siyasi və iqtisadi dəstəyin kəsilməsi vəziyyətində İrəvan regional əməkdaşlıq platformalarında yerini almaq, Azərbaycan və Türkiyə ilə sərhədlərin açılması, iqtisadi dəstək əldə etmək, bir sözlə, mövcud olmaq üçün yeganə çıxış yolu ərazilərin qaytarılmasıdır. Burada İrəvan onu da nəzərə almağa məcburdur ki, ölkənin çətin vəziyyətdə olan iqtisadiyyatı koronavirus pandemiyasının yaratdığı çətinliklər fonunda daha ciddi zərbələr alır. Bu diurnum-

da erməni diasporundan gələn ianələrin kəsilməsi də əlavə problemlər yaradır. Faktır ki, ABŞ və Avropa erməni diasporunun güclü olduğu və Ermənistanı iqtisadi dəstəyin gəlməsini təmin etdiyi coğrafiyalardır. Amma ABŞ-da başlanan iqtisadi böhran pandemiya ilə daha da güclənir, Avropa isə koronavirus qarşısında məğlub vəziyyətdədir. Bu coğrafiyada milyonlarla insanın işsiz qalması, sosial-iqtisadi sistemin çökməsi erməni diasporunun da imkanlarını məhdudlaşdırır. Bununla yanaşı, işləmək üçün Qərb ölkələrinə üz tutan ermənilərin ailələrinə göndərdikləri və Ermənistanında əhalinin sosial təminatında əsas paya sahib olan pulların da kəsilməsi, ən yaxşı halda azalacağı istisna deyil. Eyni vəziyyət Rusiyada da yaşanır. İş yerləri bağlanır və hesablamalara görə, Rusiyada 2,5 milyon olan işsiz sayı 8 milyona qədər yüksələ bilər. Bu, Ermənistanın iş üçün Rusiyaya axışan və ailələrinə pul göndərən ermənilər üçün də çətin günlərin gəldiyi deməkdir. Artıq Rusiyada Ermənistan pul göndərilməsi azalıb. Bu halda daha böyük tənəzzül yaşayan Ermənistan üçün işğal siyasətinin davamı əsl müşkülə çevrilib. İrəvan başa düşür ki, işğala son qoymasa, ölkəni daha çətin günlər gözləyir.

Tahir TAĞIYEV
Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.